

Bradford
102

102
747

1869—1872.

ORSZAGGYÜLÉS VÉGÉN.

IVÁNKA IMRE,

KIS-RÚN-FÜLŐPSZÁMLÁS VÁLASZTÓKERÜLETI ORSZÁGOS KÉPVISELŐ.

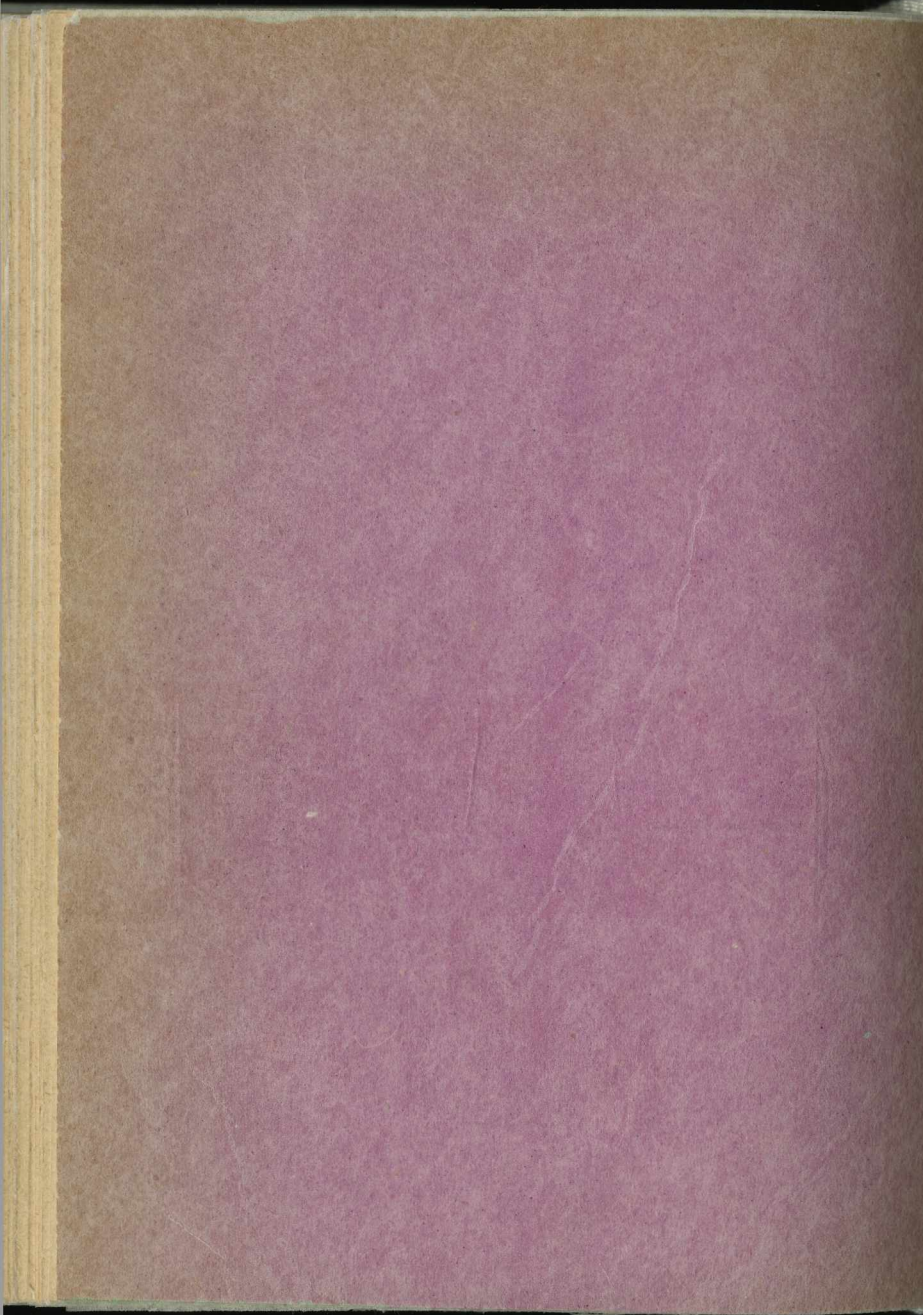
A SZENT ENDREI KERÜLET
TISZTELT
VÁLASZTÓ POLGÁRAINAK

5.

PEST.

LEGRÁDY TESTVÉREK.

1872.

1869—1872

ORSZÁGGYŰLÉS VÉGÉN.

IVÁNKA IMRE,

KIS-KÚN-FÜLÖPSZÁLLÁS VÁLASZTÓKERÜLETI ORSZÁGOS KÉPVISELŐ.

PEST.

LÉGRÁDY TESTVÉREK.

1872.

DE BALLAGI GÉZA.

Kis-Kun-Fülöpszállás kerület választóihoz.

Tisztelt polgártársak!

Az országgyűlés végéhez közeledik. Nehány nap, és megbízásom — melylyel önök három éve szerencsétettek — lejár.

Valjon megfelelt-e várakozásuknak? azt önök ítélik meg, én tudom, hogy ígéretemnek megfelelt. A balközéppel működtem és szavaztam, ehhez tartozónak vallom magamat most is. Alapelveit — úgy mint programját 1867. június havában megállapította — követem.

E program ime itt következik :

„A koronázás végbement, koronás, az alkotmányra megesküdött fejedelem ül a trónon, a kormányt az országgyűlés többségéből alakított miniszterium vezeti, megváltozott ezáltal a helyzet a hazában, eddig a törvény-

telen kormánynak — mint ilyenek — ellent kellett állani; ma, midőn törvényes kormány van, a föltétlen ellentállás nem lenne többé igazolható, ma a pártnak, mely hazánk függetlensége és alkotmányos szabadsága szempontjából elégedetlen azon alappal, melyen a törvényes uralomra átmenetel történt, más hivatása van.

A baloldal eddig is azon alapfeltételből indult ki, ezután is csak azt fogadhatja el irányadóul, hogy Magyarország semmi más nemzetnek vagy országnak alá nem vetett szabad és független ország, hogy a nemzet jövőjét biztosítani csak is ezen az alapon lehet; hivatása tehát főbb vonalaiban a következő:

1-ör. Oda működni, hogy azon esetben, ha — mint meg vagyunk győződve — a gyakorlat is kimutatja némely újabbban alkotott törvénynek, s főleg a közösen érdeklő viszonyok tárgyában alkotottnak veszélyes voltát, a többség az országban annak, a független és alkotmányos szabadság érdekében megváltoztatására alkuljon.

Ezen megváltoztatást előidézni akarni addig, míg e törekvés nem a többségé az országban, jogosulatlan lenne, mert valamint a nyers erőre támaszkodó hatalomnak uincsen joga olyat erőltetni az országra, a mit annak többsége nem akar: épen úgy nincs joga a kisebbségnek erőszakolni, hogy nézete érvényre emelkedjék, vagy meggátolni, hogy a többség alkotta törvény végrehajtassék; de joga és kötelessége az: hogy a többség megváltoztatására minden alkotmányos uton törekedjék.

2-or. Addig is, míg nézeteit az érintett ügyekben érvényre emelhetné, elfoglalva a törvények által engedett tért mindent megtenni, hogy még meglevő törvényeink ne hazánk függetlenségének és az alkotmányos szabadságnak rovására változtattassanak; hogy azon tárgyakban, melyek a közösen érdeklő viszonyok iránt alkotott törvényben további nemzetközi szerződések alapjául jelöltettek ki, hazánk érdekeinek megfelelő megállapodások jöjjenek létre, az azokkal ellenkezők pedig

meggátoltassanak. Természetesen bármely más kérdésekben, bármely más idegen nemzettel kötendő nemzetközi szerződésekre vonatkozólag is, ugyanazon szempontok fogván irányadóul szolgálni.

3-or, Azon ügyeket illetőleg, melyek az újabb törvények által is a magyar törvényhozás kizárólagos intézkedésének hagyattak fel, az ország függetlenségének s alkotmányos szabadságának mindenben szem előtt tartásával, érvényre juttatni a demokratia elveit; azon demokratia elveit, mely az egyenlőséget a szabadságban keresi, mely az egyén szabadságára építi az állam szabadságát, mely nem tűrhetvén sem a szolgaságot, sem a fejletlenséget, a szabadságban akarja a rendet, s a rendben a szabadság biztosítékát; épen azért oda törekedni, hogy :

a) Az ország területi épsége mielőbb helyreállítván — fentartassék. Erdély egyesülése az 1848. évi törvények alapján és a méltányos nemzetiségi igényeknek kellő figyelemben tartásával, de mentül előbb s mentül tökéletesebben végrehajtottassék. Fiume azonnal s minden tekintetben tetteleg visszakapcsoltsassék. A Határ-örvidék és a csajkások kerülete alkotmányellenes helyzetéből mielőbb kiragadtassék. Horvát-, Dalmát- és Tótországok országgyűlésével a kiegyezés, az ő kívánalmi-
knak minden lehetőb-
ben teljesítésével, de a magyar korona érdekeinek megóvásával mielőbb beféjeztessék, hogy :

b) a megyék az 1848. évi XVI. t. cz. értelmében rendeztetvén, általában a törvényhatóságok jogköre a parlamenti felelős kormány-
nyal összeegyeztetve úgy szabályoztassék, hogy a törvény őreiül megmaradjanak; az önkormányzat általuk valóság legyen, s ezentul is a közszellem fejlesztői gyupontjai lehessenek; hogy :

c) Sajtótörvényünk a sajtószabadság kívánalmi-
aihoz képest módosítottassék; hogy :

d) az egyesülési jog a fentebb kitzított alapelvek szellemében okszerűen fejlesztessék; hogy :

e) e hon minden nemzetiségei a jogegye-
lőség alapján, úgy nyugtattassanak meg, hogy az állam ép-

ségének elutasíthatlan követelményei képezzék a határt, a melyen túl a törvényes intézkedések nem terjedhetnek; hogy

f) a hazában levő minden hitfelekezeteknek egymáshozí viszonyai a teljes jogegyenlőség s viszonyosság alapján rendeztessenek, az államhozi viszonyaik pedig mindenikre nézve egyenlően, saját hitelveikből folyólag, de az állam biztosságának kellő figyelembe vételével határozottassanak meg; hogy

g) a közoktatás s mindenek felett a népnevelés a lehető tökélyre emeltessék. Tanítási s tanulási szabadság mindenek számára az állam felügyelete alatt; országos intézkedés ott, hol az egyesek, testületek és hitfelekezetek ereje elégtelen, de nem monopolium a közoktatás ügyéből az állam számára; nem olvan iskolák, melyek a független fejlődést előlik, melyek a fennálló hatalomnak nevelnek vak eszközöket, a helyett, hogy a szabad szellem fejlesztői lennének; hogy:

h) a törvénykezés úgy rendeztessék, hogy biztósítva legyen a törvények kizárólagos uralma felől az ország minden lakosa, a bírák pedig hivatalos eljárásukban minden más befolyástól függetlenekké tétessenek. A törvénykezés legyen gyors és olcsó, léptetessék életbe az esküdtszéki intézmény, a nyilvánosság, és a melyekben lehet: a szóbeli eljárás. Az urbérrel rokon természetű birtokviszonyok s a hülberiség maradvánvai pedig, miként az iránt már a képviselőház is nyilatkozott, a tulajdonjog sérelme nélkül, mindkét fél iránti méltányosság, kárpótlás, illetőleg megváltás alapján szüntetessenek meg;

i) az adórendszer igazságosan, az ország viszonyainak megfelelőleg alapittassék meg, s hasznos befektetések, s a lehető legnagyobb takarékoság által az adó terhe könnyebben elviselhetővé tétessék; hogy:

k) az ország anyagi jólétének emelése céljából az ipar, kereskedelem és gazdaszat érdekében szükséges intézkedések megtétessenek, a lehető legolesóbban, mentül előbb, az eddigi szokásban volt visszaélések kizárá-

sával czélszerű vasutak építtessenek. Hazai folyóink szabályoztassanak és az ipar, kereskedelem és gazdaszat szempontjából használhatókká tétessenek, hogy :

1) a védelmi rendszer úgy állapíttassék meg, hogy habár a törvényben az mondatott is ki: hogy a magyar hadsereg ő felsége egész hadseregének kiegészítő része, legyen mint ilyen is valódi magyar hadsereg, és az ország — területe s alkotmánya védelme iránt — biztositéket nyerjen. A katonai szolgálat terhe a lehetőségig könnyüvé, s mindenkire nézve egyenlővé tétessék.

Mindazon javaslatokat, melyek ezen tárgyakban a kijelölt szellemben, s másokban is az előre becsátott főelveknek megfelelőleg bárki által tétetni fognak, a baloldal pártolni, támogatni fogja, míg az ellenkezőket — a törvény korlátai között — minden erejével akadályozni tartandja köteletségének.

4-er. A kormányzatra vonatkozólag örködni fog, hogy a törvények megtartassanak ; hiszi, reményli, hogy nem lesz reá eset, de ha lesz, a törvénytelen rendeleteknek minden törvényes eszközzel, ellen fog állani. Nem fog akadékos ellenzéket képezni, de minden alkotmányos eszközzel élni fog arra, hogy elveit, nézeteit, érvényre emelje ; örülni fog, ha azt mások által elérheti, de ha nem, kötelességének fogja tartani — többségre jutva — önmaga tenni meg azt, mit elveiből folyólag tennie szükséges leend.

Feladatának tartja ezek szerint a baloldal, hogy a hazánk függetlensége, szabadsága szempontjából nézete szerint veszélyes törvények megváltoztatására alkotmányos uton törekedjék, hogy addig míg ebben czélt érhetne, védelmezze, fenntartani igyekezzék mindazon törvényeket, melyek a fentebbi szempontoknak kedveznek, hogy örködjék a törvények hü végrehajtása felett, hogy oda hasson. miszerint az új törvények alkotásánál a függetlenség, szabadság igényei, hazánk érdekei s a jogegyenlőség követelményei legyenek irányadók, s hogy alkotmányunknak anyagi biztositék is szereztessek.“

Ezen, a balközép által a koronáció után felállított programot helyesnek, s a viszonyokhoz mértnek tartom ma is. E program teljesítésétől még messze vagyunk; ha történt is egyben-másban haladás, egészben véve: koránt sincs betöltve; én, a ki koronáció után teljes meggyőződéssel fogadtam azt el, ragaszkodom ahoz, és nem engedem magamat elsodortatni sem egy, sem más irányban.

Történtek e programnak különböző magyarázati. Az első delegáció alkalmával a balközép egy része a delegációban való részvét mellett, a másik ellene nyilatkozott; ebből keletkezett vita okozta azt, hogy a pártnak azon része, a mely a delegációban való részvétet, az activ haladást tartotta a helyes eljárásnak — mint organumát — a „*Hazánk*“-at léptette életbe, ezekhez tartozom én is, a ki ma is azt mondom, a mit megírtam 1868-dik decz. 8-án, hogy:

„az ellenzéknek mindenütt jelen kell lenni, a hová választás utján bejuthat, és határozottan védeni álláspontját, mert ez az országra sokkal hasznosabb, mint ha az, a magára nézve sokkal kényelmesebb, de célhoz nem vezető — habár népszerűbb — elvonulás utját választja.“

Történtek e programnak magyarázatai, az ugy nevezett bihari pontokban is, melyek a párt tömörült együttmaradását czélozták. Nyíltan kimondom, e magyarázat, mely történt még az első delegáció alatt Pesttől távol valék, —

bár a letett elvek ellen nincsen kifogásom — helyeslésemmel soha sem találkozott; én ezt akkor is, most is concessiónak tekintetem a szélsőbal iránt, én pedig concessiókat tenni hajlandó nem vagyok. A végcél, melyet a szélső bal követ, t. i. *Magyarország államisága*, lehet egy és ugyan az, de az ut, az eszközök: a melylyel oda kell jutni, messze, igen messze térnek el egymástól.

Én is akarom, hogy legyen önálló Magyarország a független államok minden attributumai-val; legyen oly Magyarország, mely véd- és dacz szövetségben él szomszédjával: mely központját képezi azon szövetségnek, a melyre Európának itt szüksége van, mely magában felvegye mindazon néptöredékeket, a melyek önmagukban erős államot alkotni nem képesek; de ezen független magyar állam — szerintem — nem jöhet más-ként létre, mint a magyar szent korona alatt, melynek magasra emelése, azok fején tartása kiket ez törvényesen megillet, épen mi magyarok föladata.

Az ország felvirágzását és nemzetünk erősödését anyagi érdekeink ápolásának útján előmozdítani, a nemzet önző törekvését folytonos munkálkodással ápolni, a magyar emberek teendőjének tartom; de ezen fejlődésre bel békére és rendre van szükség és ezt csakis az alkotmány tiszteletben tartása és fokozatos módosítása által lehet elérni, és azért, épen ugy, a mint nem csatlakoztam azokhoz kik nem emelték elég magasra a magyar koronát midőn azt tenni — nézetem szerint — lehetséges volt, még kevésbé

csatlakozom azokhoz, kik — megengedem tiszta hazafiúi szándokkal — türelmetlenségükben aláássák az alapot magát, s kiknek működése csak is erőszakoskodásra vezethet, jöjjön az erőszakoskodás alulról vagy felülről, egyre mén, gátolni fogja azon békés és biztosan célhoz vezető működést, melyet én tartok üdvösnek.

Történtek a képviselőjelöltek által a programnak magyarázatai, ki-ki saját nézete szerint találta benne megnyugvását, és ha a legfontosabb magyarázatot: a már említett bihari pontokat vesszük szemügyre, azok tartalmát is elfogadhatja minden magyar ember, csak az a kérdés: az alkalmazásban meddig lehet és kell a jelen viszonyok közt menni? s ezen határnak a fennálló viszonyokhoz mért helyes megszabása különbözteti meg a gyakorlati felfogásu egyént a theoretikustól.

Azt mondják a bihari pontok:

„Létesitessék magyar hadsereg.

Pénz- és kereskedelmi ügyeink legyenek függetlenek.

Ösmertessék el hazánk függetlensége diplomatiailag.“

Kortársaim közt alig foglalkozott valaki többet mint én, ezen eszmével: „létesitessék magyar hadsereg“, és ha azt egy tollvonással előteremteni lehetséges volna, senki sem örvendene annak inkább, mint én. De a hadsereg emberekből áll, s azoknak vannak kedvenc eszméik, előítéleteik, melyeket lassanként legyőzni, türelemre van szükség; soká, igen soká fog még

tartani a míg azt elérhetni, a mit 1868-ik febr. 13-kán megírtam:

„Kell, hogy a nemzet és hadserege ugyanegy szerves testnek tekintse magát, oly testnek, mely együtt érez, együtt működik.

Ezt nem érhetni el, ha a hadseregnek más jelvényei, más jelszavai vannak, mint a nemzetnek magának, ezt nem érhetni el, ha idegen nyelv, idegenszerű fogalmak terjesztetnek a legénységnél, idegen tisztek, gvakran idegen altisztek által, ha az, ki a katonát tanítja, vezeti, annak geniusát, nyelvét, szokásait nem ismerve, önmagát — vagy saját nemzetiségét, — valami magasb szervezetű lénynek, a polgárosodásra kiválólag képesített nemzet tagjának tekinti, összhangzást nem érhetni el.

Tehát: nemzeti lobogó, nemzeti szabásu egyenruha, vezényszó a katonák többségének anyanyelvén bennszülött fő- és altisztek, ez mind szükséges arra hogy a sorban álló vitéznek bizalma legyen az ügyhöz melvért küzd, bizalma vezetőjéhez; de még ez sem elég, kell hogy a nemzet maga részvétellel viseltessék háboruban levő fiaiért, hogy részesüljön azok dicsőségében, együtt busuljon velök a balszerencsén, s ha így lesz, akkor szívesen fog áldozni annak támogatására, mert az áldozatot önmagának hozza meg.

A hadsereg és a nemzet közt meg ne szakadjon a szerves élet kapcsolata, mint azt csak imént tapasztaltuk, és az idegenkedés helyett éledjen fel a kölcsönös bizalom.

E mellett szükségesnek látom, hogy a hadsereg ne képezzen külön kasztot az államban, mely kivételes törvények alatt kivételes állást foglaljon el, nézetem szerint, kivéven a hadi törvényeket és szabályokat, melyek kizárólag a fegyver alatt állókra és az ott elkövetett vétségekre alkalmazhatók, minden más viszonyaiban a katona felett ne ítélhessen más, mint a rendes bíró

azon törvények szerint, melyek minden honpolgárra nézve egyiránt kötelezők.“

Nem fogom itt ismét feszegetni az idegen-szerű befolyást, mely éleszti az idegenkedést a polgár és katona között, csak oda mutatok, a mi legmagyarabb a hadseregben: a huszár ezredekre, igaz-e, hogy a huszár ezredek tisztikara leginkább idegenkedik a honvédség tiszti karától? igaz-e, hogy a magyar katonaság, magyar vidéken, sokkal garázdább mint bár mi más nemzetbeli, és mint ugyan ezen magyar katonaság a külföldön? Nem megrögzött előítélet és gőg működnek itt, melyek eloszlatására idő kell? annál inkább, mert decomponálni egy hadsereget sokkal könnyebb mint megalkotni, és nagy idő fog arra keleni, hogy az a következő kellékekkel birjon:

„A seregnek először olyannak kell lenni szerveztében, hogy hivatásának, t. i. az állam megvédésének megfelelhessen;

másodszor olyannak, hogy a nemzet biztosítva érezze magát az iránt, miként a hadsereg nem fog jogainak és szabadságának elnyomására használtathatni;

harmadszor, hogy a nemzet és hadsereg ugyanegy szerves testnek tekintsék magukat, mely együtt érez, együtt szenved, együtt örveod a diadálnak, melynek becsülete és gyalázata egyiránt illeti a haza minden polgárát;

és negyedszer, hogy a hadsereg költségei összhangzásban legyenek az államok betételeivel, nehogy az eszköz, mely az állam megvédésére és fenntartására van szánva, mint a sas rágódván Prometheus máján, annak életképességét támadja meg.“ („Hazánk“ 1868. febr. 8.)

Ezt decretálni nem lehet; a magánzók, a kormány és a törvényhozás készsége közreműködése, és a király hozzájárulása szükséges. A magánzók, különösen a vagyonosok (mert a katonai szolgálat költséges) küldjék fiaikat a katonai tanintézetekbe, és buzdítsák őket, hogy katonák maradjanak, mert csak úgy lesz elég magyar katonatiszt a seregben, a kikből majd kiválnak azok, a kik a legmagasb helyek betöltésére alkalmasak; a kormány ellenőrizze a hadseregben már most szolgálatban levő honpolgárok érdekeit, különösen: hogy ne disgustáltassanak, mert a magyar embernek hibái közé tartozik, hogy nincs türelme, s a mint nem úgy megy, mint ő képzei magának: kirugja a széket maga alul s odább áll; a törvényhozás mutasson minden alkalommal rokonszenvet a nemzet hadserege iránt, gondoskodjék annak tökéletesbitéséről, és különösen a hadi tudományok általános elterjedéséről — a mi eddig történt (5 év alatt) mind csak gyenge kezdet.

A törvényt tisztelve, tudom, hogy:

„Ő Felségének a hadügy körébe tartozó alkotmányos fejedelmi jogai folytán mind az, a mi az egész hadseregnek és így a magyar hadseregnek is, mint az összes hadsereg kiegészítő részének, egységes vezérletére, vezényletére és belső szervezetére vonatkozik, ő Felsége által intézendőnek ösmertetik el.“ (1867. XII. törv.-czikk 11. §.)

Lehetséges és kivihető, mert ez által a hadsereg ütköző képessége nem szenved, hogy ő felsége a hadsereg vezérletét, vezényletét és bel-

szervezetét főhadi parancsnoksága útján gyakorolja, mint ez p. o. háboru esetén ugy is bekövetkezik; a hadsereg kiegészítése, ellátása, felszerelése stb. — szerintem — illetik a honvédelmi minisztert, kihez ezen teendőket terelni lenne azon *első lépés*, a melyet megtenni az ellenzék hivatása.

A bihari pontok másodika a pénz- és kereskedelmi ügyek függetlenségét követeli.

A hadseregnek fentemlitett ellátása a közös pénzügyminisztert — melynek valódi miniszteri teendője ugy sincs, hanem a ki most is csak „fizető mester“ — feleslegessé teszi; a független magyar bank felállítása, a most még közös államadóságból a Magyarországra eső rész kiszakítása és convertálása magyar értékekre; a kereskedelmi szerződések megkötésénél teljes egyenjoguság, *oly második lépés*, melynek megtételére hivatva van az ellenzék.

A bihari harmadik pontra nézve azt vélem, hogy ha a diplomatiából a külföldi elemek eltávolítatnak, vagy legalább is kimondatik, hogy ezentul az, ki nem polgára az államnak, annak diplomatiájában nem szolgálhat; ha ott, hol a követ ő Felsége örökös tartományaiból való, a követségi titkár vagy első követségi tanácsos kell hogy magyar legyen; a keleti követségek és ügynökségek leginkább magyarok által töltenek be; Magyarország jelvényei mindenkor és mindenütt a hol az osztrák jelvények felmutatása és használata szokásos, azok mellett, még pedig egyenlő magaslatban használtassanak, hogy

ekkor — e tekintetben — meg van téve az ellenzék *harmadik lépése*. (Az ország bővebb elismerése külföldön a nemzet kifejtendő erejétől és tapintatos eljárásától tételeztetik fel.)

Ezek oly ügyek és intézkedések, a melyek kivételére nem szükséges más, mint Ő Felsége a király beleegyezése, és ezek oly haladást tanúsítanak, melyben Tisza Kálmán t. barátom által a „Hazánk“-ban 1868-ik január 18-kán elsorolt harmadik eset bekövetkezetét látnám.

Arról értekezvén igen tisztelt barátom Tisza Kálmán, hogy mi lenne az ellenzék teendője azon esetre, ha többségre jutand, eként szól a fennálló *cardinalis* kérdések módosítására nézve:

„Három eset állhat elő :

Vagy megadja beleegyezését a fejedelem, és ekkor a kormány az ellenzékéből megalakul,

vagy megtagadja és akkor nem alakul meg, vagy részben megadja és részben megtagadja.

A két első esetben a dolog igen egyszerű, a harmadikban azonban meg kell a pártnak s kormányra hívott tagjainak fontolniok, hogy azon ügyek, a melyekre nézve a fejedelem előleges beleegyezését megnyerték, eléggé fontosak és lényegesek-e arra, hogy azok keresztülvihetéseért a kormányzást elvállalni kelljen, s hogy azok folytán az ország jólétét előmozdítani s jól kormányozni lehessen ?

Ha igen, akkor nem mondva le többi kívánalmairól sem. de későbbre hagyva azok valósítását, megalakítják a kormányt; ha nem, akkor nem.“

Én — mint mondám — a három lépést olyasnak tartom, a melynek megtételére a kormányzást elfogadni az ellenzék köteles ha több-

ségre jut és ha ő Felsége által e tekintetben megbizást nyerne; szerintem ekkor megszűntnek tekintheti Tisza Kálmán barátom azon önmagának 1868-ik január 25-én e szavakkal szabott korlátot, miként: „*azon nézetben van, hogy azon ellenzék tagjai, a kik a jelen közös ügyi állapotot annyi eréllyel ostromolták, ezen az alapon kormányt alkotni, kormányozni magukat hivatta nem érezhetik,*“ mert ha még ekkor sem tekinti elhárítva a kormányra juthatás korlátaival, akkor lehet igen szép „*elvéket vitató*“ oppositíót csinálni, de az végeredményében oda vezet, a hova siet a szélső bal politikája, melyhez — véleményem szerint — már is a többenél eleget közeledtünk, és a melynek én — mint mondám — concessiókat tenni, nem voltam és nem vagyok hajlandó.

Ezt nyíltan kimondani annál szükségesebb, mert találkoznak elegenden, kik az országos baloldali értekezlet alkalmával tartott banketteken — helytelen ömledezésben — Kossuth Lajos egészségére emelt pohárköszöntéseket, melyeket a nagy többség minden utógondolat nélkül, tiszteletének kifejezéseül fogadott, úgy magyarázgatják, mint ha a balközép az uralkodó család megbuktatására és eltávolítására, és Kossuth Lajos prätendenségének előmozdítására vállalkozott volna.

Én Kossuth Lajos hazafiuságát oly annyira magasan állónak tisztelem hogy tudom, miként nem képes ő oly lépést tenni, mely hazáját és nemzetét adáz polgárháboru esélyeinek tenné ki, s ez nem légből kapott állítás, emlékezzetek vissza Kossuth magatartására az olasz háboru alkalmával.

De : Tisztelt választóim! eltértem a tárgytól, most magamról, saját nézeteimről kell szólni :

En határozottan royalista vagyok, és azt akarom, hogy a magyar trónt a Habsburg Lotharingiai Ház törvényes feje foglalja el. Nem ma mondom ezt először, idézem 1868. april 22. napján mondott szavaimat :

„Azon meggyőződésből, hogy az európai viszonyoknak, hazánk fekvésének és nemzetünk jellemének legjobban megfelel az alkotmányos monarchia államformája: vagyok royalista. Azon meggyőződésből, hogy Magyarország, és különösen a magyar faj érdeke szoros kapcsolatban áll az uralkodóház érdekével, hogy az el fog ismertetni előbb utóbb és e percztől kezdődik majd Magyarország újabb fénykora, hogy fajunk büszkesége, s az országban lakó különböző nemzetiségek minden változtatást életveszélyesnek tennének : vagyok dynasticus.

Ezt mondtam mindig; 1848-ban, midőn honvéd lettem, később, midőn az önkéntes hadosztály szervezésére indultam, Kossuthnak magának; 1849-ben aprilis végével társaimnak, midőn hozzám jutott a debreczeni végzés hite; még a kétségbeesés éveiben is azt mondtam : V. Ferdinand és az 1848-diki alkotmány az egyedüli megvédhető alap; ugyanazt mondtam 1861-ben, midőn először nyilatkoztam a képviselőházban; ez alapon vitatkoztam a 15-ös és 67-es bizottságban, az 1867-es kibékülési törvények meghatározásánál, és lemondván a trónról V. Ferdinand, törvényes koronázott királyom lett I. Ferencz József, ugyanoly hűséggel tartozom törvényes és a törvényt tisztelő királyomnak, mint engedelmességgel a formák megtartásával hozott fennálló törvényeknek.“

Nem nekünk való a respublica. Mi „pártos,

büszke nép“, mely csak is a szerencsétlenségben tud együtt tartani.

Én a király megkoronázásához őszinte akarrattal, teljes öntudattal járultam. Tudtam, miként nincs és nem lesz egyhamar elérve az, a mit én jobbnak, üdvösebbnek tartok, de meg voltam és meg vagyok győződve a felett, hogy ő Felsége a nemzet törvényesen nyilvánuló akaratát figyelembe veendi.

E nézetem volt a balközép a koronáció alkalmával és semmi ok sincsen reá, hogy e nézete változhatott, hogy bizodalma megingattatott volna. A képviselő választások eddig a jobb oldal politikájának adtak igazat, nagy többsége van az ugy nevezett Deák-pártnak az országgyűlésen; mi fog történni a mostani választásoknál? nem tudni előre; de ha most, és netalán egy megújított választás alkalmával határozott többségre jut a balközép, meg vagyok aziránt győződve, hogy ő Felsége a király az alkotmányosság utjait követendi, és ekkor igen nagy hibának venném, ha a balközép vezérférfiai ridegség által lehetlenné tennék a parlamenti kormány megalkotását.

Ezt venném valódi nemzeti csapásnak, mert első feladat: tényekkel bebizonyítani a parlamentarismus létezését. Az ugy nevezett „kiegyezést“ békés uton rögtönözve átalakítani: nem lehetséges, de azt fokozatosan módosítani, igen is: lehetséges.

A véletlen ugy akarta, hogy a jövő választásoknál oly jelszavakat lehet kitűzni, a melyek félremagyarázása lehetetlen. Ha a nemzet több-

sége, ennek daczára, többet ád az ígéretekre, ajándokra, és az e perczben mutatkozó haszonra, és most ismét a Deák-pártot emeli többségre. ám akkor önmaga akarta így.

A képviselőház elé terjesztett választási törvény, mely azon választók nagy részétől elvonja a jogot, a kik ezt már ismételve gyakorolták; az országgyűlés tartamának 3 évről 5 évre való kiterjesztése; a virilisek intézménye a törvényhatóságokban, igazolják azon izgatottságot a mely átrezgi az országot, de egyszersem alkalmat nyujtanak a képviselő jelölthöz intézendő egyenes kérdésekre és az ezekre adandó egyenes válaszra, mely criterium gyanánt szolgálhat.

Én a választók számát nem megszorítani, hanem kiterjeszteni kívánom; én az országgyűlés tartamát három évre akarom megtartani ezentul is; én a virilisek intézményét megszüntetni s képviselettel felváltatni akarom. A közjogi kérdést egyszer, az országgyűlés elején, a felirati vita alkalmával kívánom előidézni, az országgyűlés többi idejét pedig gyakorlati törvények hozatalával betölteni.

Ezeket el kellett mondanom azért, hogy igen tisztelt választóim ideje korán tájékozassák magukat, mert ha nézeteim nem azonosak t. választóim többségének nézeteivel, akkor nem is lehetek az önök képviselője. Bizalmukba behizelegni magamat nem szándokom, sőt én követelek magamnak még nagyobb bizodalmat: szabad kezet, mert senki sem tudhatja a választások eredményét, pedig ettől függ a követendő eljárás. Egé-

szen másként kell a jövő országgyűlésen eljárni: ha a Deákpárt erősödne, ha a balközép jutna többségre, ha a szélsőbal erősödne, avagy a balközépnek az én nézeteimet osztó tagjai, bár kisebbségben, még is tömör állást foglalnának.

Tisztelt választók!

Még egyszer őszinte köszönetemet eddig tanusított bizalmukért;

kijelentem, miként ha azzal ismét megtisztelni kegyeskednek, meggyőződésemet nem rendelem alá senkinek, hanem a fent kimondott elvek értelmében fogok eljárni;

kijelentem, hogy ha így nem szerencsétlenek bizalmukkal, inkább nem leszek a képviselőház tagja, sem hogy vesztegetéshez, hitegetéshez, igérgetésekhez folyamodjam.

Ha így, a mint vagyok, rendelkeznek velem, szerencsémnek fogom tartani csekély erőmmel közreműködni a nemzet érdekeinek előmozdításában.

Isten áldását kérvén önökre, jelszó gyanánt hangoztassuk mindég:

„A haza mindenek felett!“

IVÁNKA IMRE.

